

A válság hatására átalakulhat a politikai paletta

Csaba László: Hatalmas a szakadék a döntéshozók és döntések érintettjei között

HAJDÚ PÉTER

A világ és az ország szinte csak a koronavírus-járvánnyal foglalkozik. Ön hogyan látja, mikorra sikerülhet a fertőzés megfékezése?

– Jelenleg a legfontosabb feladat elérni, hogy a lehető legkevesebb ember haljon meg a járvány következtében. Bár nem vagyok járványügyi szakember, akadémiai kollégákkal beszélve úgy gondolom, nyár végére talán már meg lehet a vakcina, s a betegség kezelésére is vannak viszonylagosan hatékony gyógyszerek. Ezzel együtt a távolléstartást még hosszabb ideig érdemes lesz fenntartani.

– Hogyan kezeli a magyar kormány a jelenlegi helyzetet?

– Úgy látom, nem tudja a jobb kéz, hogy mit csinál a bal. Mert nincs logikus magyarázat arra, hogy miért kell 36 ezer kórházi ágyat felszabadítani, amikor valamivel több mint háromezer fertőzöttről van tudomásunk, és a statisztikák is azt mutatják, hogy a megbetegedettek 80 százaléka tünet nélkül esik át a betegségen, a tünetet mutatóknak pedig csak töredéke igényel kórházi ellátást. Az sem érthető, hogy egyszer azt hallom hivatalos forrásból, hogy senkit nem küldtek haza a kórházakból, majd néhány perccel később ugyanaból a forrásból, hogy már a szükséges kórházi ágyak felét felszabadították. Most, a baj idején derül ki, hogy milyen rossz állapotban van a magyar egészségügy. Az is világos, hogy bár látványos a katonai vezetők kórházakhoz és vállalatokhoz delegálása, az nem oldja meg a válságot. Összességében azt kell megállapítani, szakszerűtlenül állnak neki a felvetődő problémák megoldásának.

– És a gazdasági intézkedések?

– A mostanáig nyilvánosságra hozott gazdaságmentő intézkedések nem igazán hatékonyak, és el is késtek. Ahogy a munkavállalók és a munkáltatók megállapították, már az előtt megbukott az intézkedéscsomag, hogy egyáltalán elindult volna. Ahogy az egészségügyi, úgy a gazdasági intézkedésekből is kiviláglik, nagyon nagy a szakadék a döntéshozók és a döntések által érintettek között. Azt is mondhatnám, párhuzamos világban élnek. Valódi segítség híján a kisebb vállalkozások közül nagyon sok tönkrement, ami jelentősen megnöveli a munkanélküliséget. Lehet persze szakmát váltani, de az azért nem megy olyan könnyen.

– Mekkora csapást jelent a globális és a hazai gazdaság számára a válság?

– Optimista forgatókönyv szerint 6–9 hónap alatt vége lesz

A koronavírus-válság következtében futótűzként terjed majd az elégedetlenség, mert hatalmas lesz a gazdasági és társadalmi megrázkódás, a zsugorodó gazdaság és a növekvő munkanélküliség miatt. Hibás döntés volt – és száz évvel ezelőtti gondolkodásra utal –, hogy a kormány határidő nélküli felhatalmazást kért a parlamenttől, mert így nem lesz majd mire mutogatni a bajok miatt, Orbán Viktornak egyedül kell vállalnia a felelősséget. Erről is beszélt Csaba László közgazdász, akadémikus a Magyar Hangnak.

a válságnak, de hiú remény, hogy jön a gazdaság azonnali visszapattanása. Egyre több elemző látja igen borúsán a kilátás lehetőségét. Az általában optimista Nemzetközi Valutaalap (IMF) a korábbi 2,7 százalékos növekedéssel szemben friss előrejelzésében már a világgazdaság háromszázalékos zsugorodásáról beszél.

Hogy nálunk mi lesz, azt nehéz megmondani, mert soha nem látott helyzettel szembesültünk, és az idei év kiindulási adatai is nagyon bizonytalanok. A koronavírus-járványtól függetlenül is lassult a magyar gazdaság. A részleges karantén bevezetése pedig visszavetette az egész gazdaságot, az ipart, a beruházásokat, a szolgáltatásokat, a kiskereskedelmi forgalmat, egyszóval mindent. Az IMF becslését, amely szerint hozzávetőlegesen három százalékkal esik a magyar bruttó hazai termék (GDP), túlságosan optimistának találom, mert az korábbi adatokon alapszik. A másik oldalon a tízszázalékos visszaesést vizionálók jóslata pedig nagyon pesszimista, hiszen hazánkban 1945-ben, a világháború utolsó évében is csak hét százalékos esés történt a gazdaságban. A drasztikus visszaesés ellen több tényező is hat. Automatikus stabilizátorként működnek az állami szférában fizetett bérek, a nyugdíjak, így ha csökken is a fogyasztás, nem lesz drámai a visszaesés. Ezen felül az állam is költekezik, és az export sem fog látványosan visszaesni. Úgy gondolom, valahol a három és tíz százalék között félúton lesz majd a gazdaság zsugorodása.

– Mit kellene tennie a kormánynak ebben a helyzetben?

– Mindenekelőtt sokkal határozottabb intézkedéseket kell tenni a munkahelyek megőrzése érdekében, mert az eddigiek nem elegendők, sokan kimaradtak belőle. Oda kellene figyelni, hogy ne fusson el nagyon a költségvetési deficit, és ennek érdekében védeni kellene a forintot. Nem szabad emelni az adókat, mert az lefojtja a növekedést. Az államadósság növekedése nem kerülhető el, fontos lenne viszont az erőforrások átcsoportosítása, a nagy állami beruházások leállításának támogatása. Támogatni szükséges a mikro- és kisvállalkozások újraindulását. Az eddigi intézkedésekből azt a következtetést

jórészt az adott országban veszik igénybe. Vagyis ebben a tekintetben növekedhet a nemzeti gazdaságok szerepe.

Ami a hazai gazdaságot illeti, véget kellene vetni a gazdasági életet is jelentősen befolyásoló kamarilla politizálásnak. A mostani válság rá kellett, hogy döbbsen a politikusokat arra, amiről Szathmáry Eörs akadémikustársam ír a közelmúltban megjelent kötetében. Eszerint a régóta emlegetett felmelegedés valóban megágyazott a vírusoknak, s ezért a környezetbarát, illetve kutatásintenzív iparágak felé kellene fordulni. Miután a környezet- és egészségtudatosítást már legalább két évtizede oktatják, itt a nagyszerű lehetőség, hogy a kutatások felé forduljunk, bevonjuk a hozzáértőket, megértjük például a vírusok működési mechanizmusát, és erre alapozva fejlesszünk új gyógyszereket. De sorolhatnám még a lehetőségeket.

– Mi a véleménye arról, hogy a magyar kormány határidő nélküli felhatalmazást kért az Országgyűléstől a rendeleti kormányzás meghosszabbítására?

FOTÓ: BÉRES ATTILA

mány iránti közbizalom, ami pedig nagyon fontos lenne ebben a helyzetben.

– Ön szerint átalakítja-e a társadalmat és a gazdaságot a mostani válság? Ha igen, miként?

– A világot behálózó hosszú eljárási láncoknak nincs alternatívája, hiszen azt éppen a fogyasztásközpontú társadalom követelte ki. Az persze elképzelhető, hogy Kína helyét más délkelet-ázsiai vagy afrikai országok veszik át. Úgy vélem, alapjaiban nem lesz jelentős változás sem a társadalomban, sem a gazdaságban, hiszen a társadalom értékrendje nem változik meg a válság miatt. A hangsúlyok azonban eltolódhatnak, több juthat a környezetvédelemre és egyéb társadalmilag hasznos célokra. Ugyanakkor az is tény, hogy az egyre nagyobb szolgáltatászektor a globalizáció ellen hat, hiszen azt

mi segítség híján önfoglalkozatóként csődbe mennek és elveszítik megélhetésüket, vagy akik nem kapnak megfelelő egészségügyi ellátást.

– Elképzelhetőnek tartja, hogy a koronavírus-járvány, illetve annak gazdasági hatásai átrendezik a politikai palettát?

– Biztos vagyok benne, hogy így lesz. A kormánypártok uralmukat a fogyasztás folyamatos növekedésére építették, ez azonban nem tartható fenn örökké. A mostani válság pedig nagyon súlyos visszaesést hoz majd, s ezzel a mindenkori mítoszának csúfos vége lesz. Szó nincs arról, amit a jegybankelnök mond, nevezetesen hogy újabb aranykor következik. Mindezzel persze a kormány is tisztában van. Tömeges kiábrándulásra kell számítani a gazdaság visszaesése miatt, illetve mert jelentősen nő majd a munkanélküliek száma. Megjelennek majd a szavazók között azok, akiket eddig nem érintett a politika, mert jól elváltak az évente folyamatosan emelkedő bérekkel. Ennek azonban most vége van. Futótűzként terjed majd az elégedetlenség, mert hatalmas lesz a gazdasági és társadalmi megrázkódás, amit most még el sem tudnak képzelni az emberek.

– Mennyiben erősítheti ezt a folyamatot, hogy a megszokottnál várhatóan jóval kisebb uniós támogatás jut hazánknak?

– Jelentősen. Nagy mértékben csökken ugyanis a rendelkezésre álló keret, hiszen a nagy befizető államok a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) egy százalékánál többet nem fognak adni, az Egyesült Királyság kilépésével pedig a rendelkezésre álló összeg mintegy 13–15 százalékkal kevesebb lesz. Tovább csökkenti a számunkra fontos alapokban rendelkezésre álló összeget, hogy a határ- és környezetvédelemre több pénz jut majd. A területfejlesztésre és az agrárium számára rendelkezésre álló összegek kisebbek lesznek, és felhasználását a jelenleginél szigorúbb feltételekhez kötik majd.

Mindez önmagában nem rendítené meg a rendszert, de a korábban már említett társadalmi elégedetlenség, illetve az, hogy már kormánypárti képviselők ellen is elindultak a bűnvádi eljárások, és a haverok számára juttatott összeg jelentősen kisebb lesz, felszínre hozza a mélyben megbúvó ellentéteket. Ezen tényezők együttes hatása már elegendő lesz ahhoz, hogy alapjaiban rázza meg a jelenlegi rendszert. Azt egyelőre nem tudni, hogy ki nyerhet ezen, de az biztos, hogy hamarosan elindul a politikai paletta átalakulása, új erők jelennek meg. Gondoljunk csak bele, egyre több olyan fiatal szavazó van, akinek semmiféle élménye nincs a rendszerváltás utáni első két évtized politikai szereplőiről. Nekik a szocialisták vagy Gyurcsány Ferenc kormányzása legfeljebb a történelemkönyvekből lehet ismert. Gondolkodásuk alapjaiban tér el az idősebb generáció gondolkodásától. Pragmatikusabbak, és számuk folyamatosan növekszik.